

**Katrai tautai pa priekšu iet kāda degoša
sirds...”**

Andrejs Eglītis (1912 – 2006)

Dzejnieks

Kara korespondents

Latviešu Nacionālā fonda dibinātājs un ģenerālsekretārs

Cīnītājs par Latvijas valsts atjaunošanu

Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieks

Biogrāfija

- © Dzimis 1912.gada 21.oktobrī Ļaudonas pagasta "Siliešos", kalpu ģimenē. Vismīļākais cilvēks bijis māte - Emīlija, tēvu zaudējis Pirmā pasaules kara laikā, tāpēc ļoti pieķēries vectēvam. Bijis jaunākais dēls.
- © 1922. gadā uzsācis skolas gaitas Ļaudonas pamatskolā. Skolas gados labi rakstījis domrakstus un dzejoļus, kā arī aizrāvēs ar futbolu.
- © No 1929.gada līdz 1935.gadam izglītojas Rīgas pilsētas tehnikumā, jo priekš ģimnāzijas līdzekļu trūkst. Andrejs interesējas pa literatūru, raksta dzejoļus un 1934.gadā izdod krājumu "Kristus un mīla", kas nav veiksmīgs.
- © 1935. gada rudenī viņu iesauc obligātajā karadienestā, kur viņš pabeidz arī instruktoru vadu un pēc gada iestājas karaskolā, jo nodomājis kļūt par virsnieku. Vēlāk viņš saprot, ka tuvāka viņam ir rakstīšana.
- © Kopš 1938. gada sākas Andreja gaitas laikrakstos "Brīvā Zeme" un "Rīts", vēlāk arī Latvijas Radio informācijas daļā. Viņš gatavojas iestāties LU Teoloģijas fakultātē, bet nodomus izjauc karš.
- © 1941. gada deportācijas satricina Andreja Eglīša dzejas pasauli. 1943. gadā top A.Eglīša un L. Garūtas nemirstīgā kantāte "Dievs, tava zeme deg!"
- © 1943. gadā dzejnieku iesauc latviešu leģionā. Viņš nonāk kara korespondentu apmācības grupā Berlīnē, pēc atgriešanās tiek piekomandēts 19.latviešu divīzijai, ar kuru kopā iet līdz pat Liepājai.

- © 1945.gada naktī no 7. uz 8. maiju no Liepājas kara ostas latviešu inteliģentu bēgļu laivas dodas pāri Baltijas jūrai uz Gotlandi. Starp bēgļiem ir arī Andrejs Eglītis.
- © 1947. gadā trimdā notiek Latviešu kultūras dienas Stokholmā, kas sakrīt ar A.Eglīša lolojuma - Latviešu Nacionālā fonda (LNF) dzimšanu Skandināvijā.
- © 1948. gadā A.Eglītis kļūst pa LNF ģenerālsekretāru un šajā postenī ir līdz pat 2000. gadam.
- © 1953. gadā A.Eglītis apprecas ar Andu Jaunvīksnu, kurai velta grāmatu "Caur daudzām zemju zemēm, caur daudzām debesīm".
- © 1956. gadā dzejnieks LNF uzdevumā dodas uz Austāliju. 30 dienu ilgajā ceļojumā top 100 dzejoļu.
- © 1972. gadā A.Eglītis saņem Pasaules brīvo latviešu apvienības lielāko pagodinājumu - Tautas balvu, tā piešķirta kā izcilākajam latviešu nacionālajam dzejniekam.
- © 1994. gadā dzejniekam piešķirts IV šķiras Triju Zvaigžņu ordenis .
- © 1997. gadā Latvijas Zinātņu akadēmija ievēl A.Eglīti par savu Goda locekli.
- © 1998. gada 13.augustā pēc 53 svešumā pavadītiem gadiem A.Eglītis atgriežas uz dzīvi Latvijā.
- © 2000. gadā viņš atlūdzas no LNF ģenerālsekretāra pienākumiem, bet turpina sekot un palīdzēt fonda darbībā.
- © 2001. gada 18.aprīlī Kino galerijā tika pirmizrādīta A.Eglītim veltītā filma "Degošā dvēsele".
- © 2003. gadā dzejnieks saņem Latvijas Valdības balvu par nacionālās apziņas uzturēšanu un mūža ieguldījumu literatūrā.

Daiļrade

Darbi, kas tapuši laika posmā līdz trimdai:

"Zelta vālodze" (1939)

"Varavīksna" (1939)

"Nīcība" (1942)

Darbi, kas tapuši trimdas laikā:

"Uz vairoga" (1946)

"Uguns vārdi" (1949)

"Nesaule" (1953)

"Vai vēl dievkociņš zied mātes kapu laukā" (1955)

"Otranto" (1956)

"Lāsts" (1961)

"Kad tu acis izslaucīsi, tēvu zeme" (1964)

"Audiet mani karogā sarkanbaltisarkanā" (1972)

"Caur daudzām zemju zemēm, caur daudzām debesīm" (1982)

"Svešais cirvis cērt un cērt" (1986)

"Tauta manas mājas" (1993)

"Vienmēr kāda zvaigzne aust" - kopotā dzeja (1993)

"Roka roku rokā tur" - mīlas dzejas izlase (1997)

Darbi, kas tapuši pēc atgriešanās Latvijā:

"Sila priede" (2001)

"Kopoti raksti, 1- ..." (2002)

Pirms trimdas tapušās dzejas analīze

"Visa mana dzeja veltīta tikai Tēvzemei. Visas manas uzrakstītās grāmatas ir manas dzimtās zemes cildinājums. Dzeja ir manī ierakstīta. Visi dzejoļi ir no zemapziņas. Bieži vien tie ir uzplaiksnījumi, kad vajag tikai pierakstīt," tā par savu daiļradi izsakās pats Andrejs Eglītis. Tiešām, tā arī ir Andrejs Eglītis dzejas pasaulē ienāca, kad latviskais gars svinēja savu krāšņumu un, gribot, negribot, dzejniekam nācās kļūt par tā paudēju.

Pirms trimdas A.Eglītis ir sarakstījis 3 dzejoļu krājumus. **Pirmie divi dzejoļu krājumi "Zelta vālodze" un "Varavīksna" ir uzskatāmi par nedalāmiem. Tajos varam saskatīt:**

✗ dabas skaistuma ietekmi uz dzejnieku, dzejoļos nav ne miņas no pilsētniekiem pazīstamiem jēdzieniem vai tēliem, arī cilvēku vai vispār civilizācijas ietekme šeit nav jūtama, pastāv tikai daba. Turklāt, dzejoļi pārsvarā ir par vasaru ("Zelta vālodze", "Es gribu ziedēt", "Visu saulu saule"). Tā kā dzeja ir par dabu, tad gluži saprotams ir lielais epitētu daudzums.

✗ A.Eglītis nav sekojis paraugiem dzejā, viņš ir meklējis pats savu ceļu, tāpēc viņa dzeja šķiet nenoteikta, īpatnēja, pilnskanīga, muzikāla, savdabīgi ritmiska. Mazliet līdzību var saskatīt E.Virzas daiļradē, šur tur pavīd arī Raiņa dzejai tipiskas iezīmes.

✗ A.Eglītis ir rakstījis arī trioletus, kuriem raksturīga rindu atkārtotāšanās, ko dzejnieks labprāt izmanto arī citā savā dzejā.

✗ Visvairāk šajos dzejoļu krājumos gan var atrast nenoslēgtus, nenoteiktas formas dzejoļus. Visbiežāk dzejnieks lietojis četrpantus. Vairāki dzejoļi rakstīti jautājumu, atbilžu formā, lietota otrā persona.

✗ Visus dzejoļus vieno latviskais pasaules redzējums – pagāniskie veļu kulti, saules simbolika, Dievs un citi mitoloģiski tēli, daba, ir tas, par ko A.Eglītis runā savos pirmajos dzejoļu krājumos.

Trešajā dzejoļu krājumā "Nīcība" vērojamas citas iezīmes:

- ✗ parādās mīlestības dzejoļi, kas ir ļoti īpatnēji, jo dzejoļos mīlestības motīvs tiek savīts ar nāves motīvu;
- ✗ izmainās dzejoļu uzbūve, tie kļūst garāki, ritmiskāki, panti tiek veidoti no trīsrindēm;
- ✗ tautas nelaimes un pārdzīvojumi spilgti izpaužas arī dzejā, A.Eglītis aizmirst jauneklīgos dabas un vasaras motīvus, viņa dzejā parādās un par vadošo kļūst cīņas motīvs;
- ✗ A.Eglīša dzeja kļūst par visas tautas dzeju, jo tajā tiek pausta doma, ka cilvēks un tauta savu būtību var saglabāt tikai par to cīnoties.

Trimdas laikā tapušās dzejas analīze

Trimdas laikā dzejnieks radījis daudzus ekspresīvisma pilnus dzejas krājumus. Tie visi ir radīti, dzejniekam sevī nesot tautas ciešanas, ilgas un cerības. Autoram pašam mīļākais dzejas krājums ir **"Uz vairoga"**:

- ✗ krājumā apkopota pretmetu dzeja, kas ir dramatiski spraiga un piesātināta;
- ✗ krājumā katram dzejolim ir sava īpaša vieta, tie visi kopā veido vienu stāstu par sadursmi starp Dievu, ticīgajiem cilvēkiem un Sātanu;
- ✗ lai veidotu stāstu par tautas cīņu ar sātanu, autors ļoti veiksmīgi izmanto simboliskus tēlus - Melno bruņinieku, Čingishanu, dzejoļos atrodamas spilgtas, patosa piesātinātas, izvērstas metaforas, bieži vien ar simbolisku nozīmi.
- ✗ krājumā vērojama 2 motīvu izmantošana - tiek sapludināts Bībeles motīvs ar tautas dainu motīvu, 'Bībeles tēlus dzejnieks atdzīvina 20.gs. ainās.;

Spilgts dzejoļu krājums ir "Lāsts":

- ✗ krājuma nosaukums un arī dzejoļi vēsta par naidu pret to varu, kas nesusi latviešu tautai iznīcību, kā arī sāpes un aizvainojumu pret tiem savējiem, kas ir salūzuši un nevēlas vairs cīņu turpināt;
- ✗ krājums uzbūves ziņā līdzīgs "Uz vairoga", jo arī šeit visi dzejoļi iekļaujas vienā stāstā;
- ✗ krājums sastāv no 3 daļām - "Ievām ziedot", kas vēsta par dzejnieka bērnības, jaunības atmiņām, "Debesis meklējot", kas ir otrā daļa, galvenās tēmas ir dzimtenes zaudējums un nāves tēma, kara motīvi; "Baltijas jūras krastā", kas ir krājuma trešā daļa, caurstrāvo pretestības garu, aicina un brīdina vienlaikus, kā arī zvēr, ka "tēvzemes saucienu pēc jaunas dziesmas sadzirdēs nākošās paaudzes".

Dzejas krājums "Svešais cirvis cērt un cērt":

- ✗ lai gan A. Eglītis dzīvo projām no Latvijas, šajā dzejas krājumā jūtama viņa klātbūtne visos notikumos – izskan barikāžu laika tēmas – dzejnieks paredz to, kas varētu notikt nākotnē;
- ✗ krājumā ir daudz spilgtu metaforu (zobens, kas cērt pats savu galvu; svešais cirvis) un simbolu (odze, kas parādīta apokaliptiskā redzējumā), kas piesātināti ar plašiem zemtekstiem;
- ✗ krājums veidojas no 2 savā starpā kontrastējošām daļām – panti ir vai nu tradicionālā formā, vai arī prozai raksturīgā formā veidoti. Tas izskatās interesanti arī grafiskajā ziņā;
- ✗ garie panti ir nomainīti ar vārsmām, kas tuvākas tautasdziesmām, arī tēli, kas parādās dzejoļos ir ļoti latviski (vaidu bite, likteņa gaigala, kliegzēja māte);
- ✗ krājumā kontrastē dzejnieka dzejoļos aplūkotās tēmas – dabas tēlojumi, sentimentālas rindas par ilgām pēc mājām un, protams, tautas nāves, sēru sludinājums, kas dzejoļos izpaužas vaidos, lāstos, lūgumos;
- ✗ krājumam nobeiguma sajūtu rada dzejolis "Tēvzemei", kas skan kā lūgšana.

Dzejas krājums "Tauta manas mājas":

- ✗ tapis neilgi pirms atgriešanās dzimtenē. Būtiskākās tēmas, ko skar A. Eglītis šajā krājumā ir nemainīgas – bērnības atmiņas, Dieva un ticība, alkas pēc brīvības, raksturīgie mitoloģiskie un dabas motīvi, šur tur pavīd arī nāves motīvs;
- ✗ tāpat kā citi krājumi, arī šis ir emocionāli spilgts, taču emocijas ir jau nedaudz pierimušas, dzejnieku ļoti interesē pārmaiņas, kas notikušas Latvijā (dzejolis "Cik maksā?").

Pēc trimdas tapušās dzejas analīze

Atgriezies Latvijā, dzejnieks turpina uzsvērt, ka tautai nepieciešams atgūt pašcienu, viņš apgalvo to, ka dzejnieks ir tautas ilgu pravietis, ka brīvības alkas ir būtiskas ne tikai tautai kopumā, bet arī katram cilvēkam atsevišķi.

Dzejas krājums "Sila priede":

- ✗ dzejnieks nespēj noticēt, ka ir atkal Latvijā, viņš savā krājumā raksta par mājām, dzimto pusi, Latviju. Jūtams autora prieks par to, ka latviešu tauta ir vienota (īpaši viņš priecājas par Dziesmu svētkiem un vienmēr jūtas neizsakāmi saviļņots, kad dzird Latvijas himnu), kas īpaši izpaužas dzejoļos "Dzirdu - Latvija dzied", "Ir tikai viena Latvija", kā arī "Esmu mājās";
- ✗ krājumā tiek pieminēti aizgājēji, latvju leģions, tiek apcerētas tādas tēmas kā tautas brīvība, ticība brīvībai, centieni pēc brīvības, arī mīlestība. Autors lasītājiem dod spēka vārdus dzejolī ("Jūs prasāt, kur šodien ņemt spēka vārdus";
- ✗ arī šajā dzejoļu krājumā spilgti izpaužas A.Eglīša īpatnējais dzejošanas stils. A.Eglītim raksturīgas tādas dzejošanas īpatnības kā - bieža dzejoļu ritma maiņa, atkārtojumi, atskaņas, spilgtas metaforas un simboli - tas viss padara A.Eglīša dzejoļu ļoti muzikālus, ne velti daudzi no viņa dzejoļiem ir pārvērsti par dziesmām.

A.Eglīša ieguldījums latviešu tautas labā

Būtiskākais, ko A.Eglītis ir darījis savas tautas labā ir tas, ka viņš ir bijis kara korespondents 19.latviešu divīzijā, kā arī Latviešu Nacionālā fonda dibinātājs un ģenerālsekretārs, dzejnieks par Latvijas valsts atjaunošanu un neatkarību cīnījies gan Latvijā, gan trimdā, taču vislielākās cīņas viņš izcīnījis savā dzejā, ko veltījis tautai un dzimtenei.

Lai pateiktu, cik nozīmīgs A.Eglītis un viņa darbība ir bijuši latviešu tautai, nemaz nevajag nosaukt tos neskaitāmos apbalvojumus, ko viņš ieguvis gan kā dzejnieks, gan arī kā personība, nemaz nevajag stāstīt par biedrībām, fondiem, ko viņš izveidojis latviešu atbalstam gan trimdā, gan dzimtenē palikušajiem.

Andrejs Eglītis ir teicis: "Visa mana dzīve ir veltījums latviešu tautai." Ar šo teikumu pietiks ikvienam īstam Latvijas un savas tautas patriotam, lai novērtētu dzejnieka ieguldījumu latviešu tautas labā, Latvijas neatkarības kaldināšanā.

Izmantotā literatūra un avoti

Literatūra:

- ✗ A. Eglītis "Uguns vārdi"
- ✗ A. Eglītis "Sila priede"
- ✗ A. Eglītis "Tauta manas mājas"
- ✗ A. Eglītis "Lāsts"
- ✗ A. Eglītis "Svešais cirvis cērt un cērt"
- ✗ M. Milzere "Latviešu rakstnieku portretu skices"
- ✗ Latvijas Zinātņu akadēmija, Literatūras, Folkloras un Mākslas institūts "Latviešu rakstnieku portreti. Trimdas rakstnieki."

Avoti:

- ✗ www.literature.lv
- ✗ www.lanet.lv
- ✗ www.gramata21.lv